

חנות שבחצר הרב אשר שטרסברג

נשאלתי על בנין בן 4 קומות, שבשתי הקומות התחתונות היו דירות בדמי מפתח, השכן בקומה א' קנה מבעל הבית את כל הזכויות בבנין ונהפך לבעל הבית, ומכר לדייר שגר מעליו את בעלותו בדירה לגמרי ולאחר מכן מכר את דירתו בקומת קרקע הכוללת חצר משותפת לכל הדיירים מימים ימימה לקונה המתכוון להופכה לצרכניה מרכזית לכל העיר כאחד מהסניפים שלו בשאר אזורי העיר ובוזה ייהפך המקום לאזור שכולו מכירות וקניות משעות הבוקר המוקדמות ועד שעות הלילה המאוחרות, ובוודאי מצב זה הוא בלתי נסבל לכל דיירי האזור להפוך מקום שקט במנוחת הנפש למקום שיהיה בלתי נסבל לגור בו מחמת קול אנשי דלא מעלי ספקי הסחורות והקונים שבאים גם בחוסר צניעות ויהוו מטריד לדיירי האזור, וכ"ש לדיירי הבניין, ובפרט שבדירה שמעל מקום זה גרים אנשים זקנים ובהם גם חולים שזקוקים למנוחת הנפש והגוף במשך כל שעות היממה, ובא השואל לשאול כדת מה לעשות על פי דין תורה בעניין.

וכתבתי להוכיח מדעת הפוסקים שדבר זה אסור לעשותו בתכלית האיסור כמבואר בכל הפוסקים הראשונים והאחרונים ולהבדיל ע"פ חוקי המקום, שמכמה סיבות הדבר שנעשה מתחילת מכירתו לדבר זה וכן להפוך דירת מגורים למצב שהשכנים לא יכלו לדור בו במנוחת הנפש אין דרך אדם שציית דינא לעשות כדבר הזה במקום ישוב אלא צריך לפתוח לפרנסתו חנות מרכזית במקום השוק המרוחק מדיורי אנשים. ונרחיב

דברינו בביאור הסוגיא לדעת הראשונים וגדולי הפוסקים עד פוסקי דורינו.

משנה בבא בתרא דף כ ע"ב וז"ל המשנה חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישון מקול הנכנסים ומקול היוצאין, אבל עושה כלים יוצא ומוכר בתוך השוק, ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישון לא מקול הפטיש ולא מקול הרחיים, ולא מקול התינוקות, משנה זו מתחלקת לשלש דינים שכל אחד מהם נוגע לנו למעשה כפי שיבואר בהמשך.

חנות שבחצר יכול למחות בידו, אדם הרוצה לפתוח חנות בחצר השותפין יכולים בני החצר למחות ולטעון שהדבר מפריע להם, ובלשון המשנה מדויק שאפילו שכן אחד יכול למחות, ובזמן שאחרים מסכימים גם יש לו זכות להתנגד, ובפשטות המשנה משמע שהטעם זה "איני יכול לישון" וזו סיבה למנוע פתיחת חנות, אבל לכאורה יש כאן במשנה סתירה שבהמשך משמע שרעש זה לא סיבה להתנגד, שכתוב בהמשך אבל עושה כלים יוצא ומוכר בשוק, ואינו יכול לומר לו איני יכול לישון מקול הפטיש והרחיים היוצא בפשטות שמכירות בחנות לאחרים אסור בכל מקרה, אבל רעש בתוך ביתו אינו יכול להתנגד, ובקול התינוקות מדובר באופן שונה כיבואר.

וכאן צריך להבין את פסקי המשנה אם רעש זה לא חסרון בחצר מה זה משנה אם זה נעשה על ידי בעל החצר או מקול הנכנסים והיוצאים ואם רעש זה חסרון בחצר השותפין מדוע מותר להרעיש בקול הפטיש וברחיים הרי יכול השכן לטעון איני יכול לישון מקול הפטיש והרחיים.

ובקושי זה נתקשו רבותינו הראשונים ולכן שינו את פשט המשנה מפשוטה וכתב הרשב"א אלא טעמא מפני ריבוי הדרך כלומר איני יכול לעמוד ולישון מפני רגל הרבים שמרבים עלינו את הדרך והכי איתא בירושלמי וכו' והביאור שיש ריבוי הנמצאים בדרך להיכנס לביתי זה מזיק ולכן יכול למחות וצריך להבין לכאורה איזה קושי יש כאן ועוד הרי הוסיף הרשב"א גם להזכיר את עניין השינה שכתב איני יכול "לעמוד ולישון" מפני רגל הרבים ולכאורה קשה ריבוי האנשים שמרבים הדרך וכי

איזה קושי לשינה יש כאן, אלא ברור שהרשב"א התקשה בסתירת המשנה שהזכרנו ולכן כתב ריבוי הדרך אבל לכאורה איזה נזק זה של ריבוי הדרך הבין הרשב"א שכשאדם צריך להיכנס לביתו וכשנמצא בביתו אין לו מנוחת הנפש מריבוי האנשים בחוץ הרגשה זו של מחשבות אלו גורם להפרעות בשינה אפילו שהרעש הוא לא כרגע מהנכנסים היוצאים אבל עצם זה שבתוך חצירו מסתובבים אנשים זה גורם לחוסר מנוחת הנפש וזה פועל בשינה של האדם וכשאינ שינה אין חיים שכל יום חוזר עצבני הביתה שרואים שמסתובבים אנשים בחצירו כשעסוק בביתו אינו שם לב, אבל כששוכב במיטתו זה מטריד אותו כזה דבר ולכן ציינה המשנה שהחיסרון "שאיני יכול לישון" אין דרך המשנה לכתוב מחמת חוסר במנוחת הנפש ולכן כתבה מקול הנכנסים והיוצאים זה הרי ודאי שאין הכוונה לרעש שהרי המשנה משמע שאין חסרון של רעש בקול הפטיש אלא החיסרון ברישא הוא חוסר מנוחת הנפש והחיסרון הוא נוגע ופוגע בעיקר בשינה, ולכן נקטה המשנה להפרעה זו לשון שאיני יכול לישון כן נראה בפשטות אבל במפרשים ביארו בדרך אחרת את הסתירה במשנה מקול הפטיש שמותר, לקול הנכנסים שאסור, ומה שנא מקול הרחיים שמותר, עיין מאירי שכתב דמה שהותר פטיש ורחיים הוא משום שדרך אדם לעשות אומנות שלו בתוך ביתו ולא מנעוהו מזה משום היזק שינה, אבל המכירה אדם עשוי למכור בשוק ולפיכך מנעוהו מלעשות כן בתוך החצר אפילו שאין קולו קשה כקול הרחיים.

היוצא מדברי המאירי אלו שבית דירה מקום שגרים בו אנשים ויש שכנים שצריכים לאכול ולישון במנוחת הנפש מותר לשכן הגר גם בביתו כבית דירה ויש שעות של תשמיש רגיל בבית של אכילה ושתייה ושינה אבל יש זמן שאדם גם עושה מלאכה בתוך ביתו לפרנסתו בזמנים המיועדים למלאכה ולכן מותר לבעל הדירה להשתמש בדירתו לצורך פרנסתו אפילו שיש רעש, אבל לדעת המאירי מעולם לא שמענו שאדם לוקח דירה שגרים שם אנשים והיא מיועדת לזה ולהפוך זה לבית מלאכה ולהפקיע ממנו שם דירה כלל למגורים אלא למסחר מעולם לא מצינו היתר לזה לדעת המאירי, והוסיף אבל למכור את הסחורה שהכין בביתו עושה בשוק מחוץ לבית כיון שזה הדרך הנורמלי שמתנהגים בני אדם שאת

המלאכה עושים בבית ומוכרים בשוק אבל למכור בבית אין נוהגים כן, וכ"ש שאין הופכים בית דירה לצורך מכירה שהרי מקום זה מיועד לגור בו (ועיין מהרלב"ח סימן צ"ז).

ובעצם סתירת דברי המשנה לחלק בין קול הנכנסים לקול הפטיש כתב שם וז"ל אין אנו יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים רוצה לומר הבאים ליקח שפעמים יש להם תרעומת זה על זה וצווחים, רואים שלמד פשט במשנה שקול הנכנסים זה כפשוטו שיש רעש, ואם נחפש חילוק בין רעש החנות לקול הפטיש ביאר שקול הפטיש זה רעש קבוע ששייך להתרגל אליו באיזה צורה שהיא, אבל בנכנסים ויוצאים כל פעם זה סוגי אנשים אחרים, ובפרט בחנות שמגיעים הסוחרים ונחלקים ביניהם בהרבה דברים ומרים קול מפחיד למריבה שהרי אינם אנשים מהישוב של שומרי תורה ומצוות ודיבורים בקול רעש כגון כזה נזק של רעש לא שייך לעמוד בו, כך משמע בדעת הרשב"ם בביאור המשנה חזינן בדעת הרשב"ם שסיבת המשנה בשתי המקרים זה בגלל קול והחילוק הוא כפי שכבר ביארנו.

אבל עדיין יהיה קשה אם הנזק הוא קול אז מה ההיתר בסיפא של המשנה ולא מקול התינוקות והעמדנו בגמ' אמר אביי בחצר אחרת, אע"פ שהקול נכנס לאזניו גם כן, כך הקשו הרשב"א והריטב"א ולשיטתם אין נזק של קול כלל אלא הנזק בנכנסים ויוצאים זה מחמת ריבוי הדרך, אבל לדעת המאירי כפשטות המשנה שהנזק בקול הוא כפשוטו, וחילקנו בין השתמשות בדירה שלו למלאכה ודין חנות, ומה יענה המאירי בקול התינוקות מחצר אחרת, ועל זה אפשר לומר את מה שכתב בספר חזון יחזקאל על התוספתא פ"ב יסוד גדול ונורא בביאור יסוד הנזקי שכנות בדין חנות, פטיש, וקול התינוקות מחצר אחרת, שמה שאפשר למנוע משום קול אין זה מדין נזקי שכנים, אלא מדיני השותפות שעל מנת כן ישתתפו ועל כן בחצר אחרת שרי מקול התינוקות, ואינו יכול למנוע כיון שזה לא בחצירו ולא ישתתף איתו בבניית הבית, אבל חזינן שמי שמשתתף באותו בנין לדיורין אין באפשרותו לשנות את תכלית ההשתמשות לדבר אחר שיש בו נזק רגשי וכלכלי לשכנו, ובודאי במקרה זה שהלך השכן מכר ביתו לאחר ובוזה שינה את היעוד של הבית אין בכוחו לעשות שינוי

במכירה כיון שעל דעת כן השתתפו לגור בבנין לשם דירה ולא לשם חנות חזינן להדיא בדעת המאירי שיש נזק של קול בחנות, וההיתר בפטיש בגלל שהדרך לעשות כן אדם בביתו מלאכה, ואפשר להוסיף שעל דעת כן השתתפו בבנין שיעשה בביתו מה שהדרך, אבל ודאי שלהפוך את ביתו לחנות רק לצורך אחרים בלי להיות שם בית דירה אין הו"א שמותר.

וכנראה כן הוא גם דעת הרמב"ם שוודאי שיש נזק של קול בנכנסים ויוצאים כפשטות דין המשנה וההיתר בפטיש כתב המ"מ וז"ל אלא כוונת המשנה בשהחזיק לעשות כן במלאכתו ובחנותו והודיענו שאפילו החזיק אין חזקתו חזקה אצל הנכנסים והיוצאים שהן אחרים וכן כתב פרק יא' בשם הגאונים ז"ל אבל חזקתו חזקה במלאכת עצמו אבל אם לא החזיק יכולין לעכב, וזה נראה לי מדבריו, והרשב"א ז"ל חלוק בזה וכתב ועכ"ל וכבר הבנו דבריו לעיל היוצא מדעת הרמב"ם שזה בוודאי שיש נזק של קול שיכולים השכנים למנוע מאחרים להיכנס לחצרם וכן קול רעש של פטיש, וההיתר במשנה מדובר בהחזיק כבר כפי ששמע מלשון המשנה "חנות שבחצר" והחילוק הוא בנכנסים שזה קול שאחרים עושים יכול להתנגד אפילו בהחזיק כבר כיון שכל פעם זה אחרים לא שייך לומר החזיק כיון שהנזק משתנה מפעם לפעם באחרים דתלוי בסוגי האנשים, לכן לא שייך לומר חזקה, אבל בקול הפטיש כאן מועיל חזקה כיון שזה בעל הדירה עצמו ולכן אין לאסור עליו לדעת הרמב"ם.

וכן אפשר לדייק בדעת הרמב"ם את יסודו של בעל חזון יחזקאל שדין המשנה כאן זה מדיני שכנים ולא מדיני נזיקין שכתב הרמב"ם חנות שבחצר יכולים השכנים למחות בידו, ובהיתר כתב אין יכולין למחות מקול הפטיש והרחיים וקשה מדוע הרמב"ם לא מזכיר את קול התינוקות כמסקנת הגמ' שתינוקות של חצר אחרת ואינו יכול למנוע אלא כיון שהרמב"ם מדבר שדינים אלו זה מצד שכנים ובתינוקות זה חצר אחרת לכן לא הזכיר מקרה זה, ואם כנים דברינו הרי סבר הרמב"ם שמדין שכנים אין השכן יכול לעשות מה שברצונו אלא חייב להשתמש בביתו בחצירו רק למה שנשתתפו אבל חלילה לשנות תשמיש כנגד הסכמת השכנים

וכ"ש אם זה מזיק לשכן ואין נ"מ אם השכן כניסתו ממקום אחר אלא כיון שגר באותו בנין עצמו הוא חלק מהשכנים ואין בכוחו לשנות לשום תשמיש אחר שעל דעת כן נשתתפו.

שיטת היד רמה לכאורה שהנזק כאן גם בנכנסים ובקול הפטיש הוא מחמת רעש וההיתר בפטיש "דבנפשיה קא עביד" ובחצר אחרת בנכנסים ויוצאים מותר דבנפשיה קא עביד וז"ל נקטינן השתא דבחצר אחרת אפילו שאר תינוקות נמי לא יכול לעיכובי עילויה דבנפשיה קא עביד ולא מעילי להו לחצר השותפין ולא גרע מרחיים ופטיש דלא יכל לעכובי עליה משום דכי קא עביד דנפשיה קא עביד אבל באותו חצר מצי לעיכובי אליהו, משמע להדיא שבחצר השותפין אסור להרעיש על ידי אחרים א"כ כאן מחיובי החצר אסור לגרום נזק לשכן בכל מקרה אם זה לא הוא בעצמו, ולא משנה מהיכן נכנסים המזיקים כל הנ"מ זה רק אם בעצמו מזיק ברעש ואז אין למנוע ממנו כיון שבשלו עושה בעצמו אבל במזיק בביתו על ידי אחרים מבחוץ היות והמקום עצמו הוא חצר השותפין הרי הוא מזיק ואסור לעשות מזיק כזה בביתו, ע"כ ביארתי את דעת הראשונים.

ועכשיו נחזי את דעת הפוסקים בענין חנות שבחצר ובביאור הפוסקים את דין המשנה וז"ל הטור סימן קנ"ו ס"ב וכן אם ביקש אחד מבני החצר לפתוח חנות בחצר יכולין לעכב עליו ולומר לו אין אנו יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים וכו' אבל הוא עושה מלאכתו בביתו ואין בני החצר יכולין לעכב עליו ולומר אין אנו יכולין לישון מקול הפטיש ומקול הרחיים וכתב הבית יוסף בביאור החילוק במשנה מדובר בהחזיק כבר לעשות דברים אלו מזה שכתוב "חנות שבחצר" משמע שכבר היה חנות ועכשיו בא השכן להתנגד ולכתחילה ודאי שיכול השכן להתנגד בכל נזק של רעש, אבל בהחזיק יש לחלק בין נזק שנעשה על ידי בעל החצר עצמו או מנכנסים מבחוץ שאז יכול להתנגד ברעש שנעשה על ידי אנשים מבחוץ, אבל במלאכת עצמו זכותו להמשיך לעבוד כדרכו, וכן חילק בדרך זו בין גרדי דאסור, כיון שזה רעש על ידי אחרים משא"כ בקול הרחיים זה מעצמו ואין נכנסים ויוצאים כל כך שנותנים לו פעם אחת וטוחן אבל הגרד יש הרבה שיוצאים ונכנסים שהרבה מביאין לו מטהו. (ועיין תוס' ב"ב כא' ד"ה גרדי דאסור כיון שיש הרבה נכנסים משא"כ בפטיש ורחיים)

והמשיך להביא את דעת הרשב"א שביאר את המשנה בדרך אחרת וז"ל כלומר אינו יכול לעכב מחמת הפטיש והרחיים אלא מפני ריבוי הדרך כלומר אינו יכול לעמוד ולישון מפני רגל הרבים שמרבים עליו את הדרך עכ"ל וכבר כתבתי שדעת הרמב"ן כדעת הרשב"א ובדברי התוס' מטיין כדעת הרשב"א עכ"ל והוסיף בדרישה בביאור עניין של נכנסים ויוצאים לדעת הרשב"א וז"ל פירוש איני יכול לישון דקאמר הברייתא לאו דווקא קאמר אלא כאילו אמר הן טורדין אותי בעת שאני בא לעמוד ולישון מפני רגל הרבים שמרדים עלי הדרך עכ"ל והמשיך להביא את דעת הרמב"ם פרק ו' משכנים הי"ב אבל אין יכולין למחות ולומר אין אנו יכולין לישון מקול הפטיש או מקול הרחיים שהרי החזיק לעשות כן.

וכתב המגיד משנה על דבריו זה לשונו נראה לי שהוא סובר דווקא החזיק אבל בא בתחילה יכול לעכב עליו וסבר כן לפי שהוקשה לו מ"ש מקול הפטיש שמותר, לנכנסים דאסור וחילק שכאן הוחזק בקול הפטיש מזה שכתוב חנות שבחצר ראייה שכבר הייתה כאן חנות אבל בנכנסים לא מועיל מה שהוחזק כיון שזה אנשים מבחוץ כל פעם זה אדם אחר אבל אם לא החזיק יוכל לעכב עכ"ל בקצרה הרי דסבירא ליה להמגיד משנה דלהרמב"ם קול הנכנסים קול ממש קאמר וסבירא לי דרישא וסיפא מיירי בהחזיק ושלא מהני חזקה לגבי אחרים ואפשר דטעמו הוא משום שהנכנסים אינם מיוחדים היום נכנס זה ומחר זה משום הכי לא מהני חזקה בזה לגבי זה מה שאין כן לבעל הדירה עצמו שהוא עושה המלאכה תמיד.

וכן כתב סמ"ע דמיירי בהחזיק חזינן להדיא מדבריו שאין נזק גדול יותר מזה שאנשים נכנסים לחצירו כיון שזה שהמקום נעשה לרבים ולא כל האנשים שווים ופעמים באים אנשי דלא מעלי וצועקים וזה מעשים בכל יום, על נזק כזה לא שייך לומר חזקה שהרי זה נזק שמתחדש מחדש בכל יום ולא שייך לזה התרגלות כפי שיש בנזק של קול הפטיש שאפילו שזה גם נזק אבל שייך להתרגל לזה אבל נזק שנגרם מאנשים אחרים אין לו תקנה לעולם בשום צורה שהיא שלא מצינו בהלכה שמנסים לעשות פשרות בזמנים אלא נזק זה חייב להתרחק מיד מהמקום וכן משמע לשון המשנה כפשוטה מקול הנכנסים והיוצאים.

כתב הב"ח על דברי הטור בדין קול הפטיש שמותר ואינו יכול למחות וז"ל ומ"ש אבל הוא עושה מלאכתו בביתו נראה מלשונו דלכתחילה נמי יכול לעשות מלאכתו בביתו ואפילו לא החזיק ואין בני החצר יכולין לעכב עליו וכו' ומ"ש ב"י דלרבינו במלאכתו בביתו כל שלא החזיק יכולין למחות בו הוא שלא בדקדוק דאע"פ דבחנות שבחצר ס"ל לרבינו כהרמב"ם והרשב"א דאפילו אם החזיק יכולין למחות בידו, מכ"מ דעושה מלאכתו בביתו סבירא ליה לרבינו דאין יכולין למחות בידו אפילו לא החזיק, גם הרשב"א גופיה ס"ל הכי ודלא כהרמב"ם ומיהו ודאי דווקא במן הסתם אבל היכא דידוע דמעבר זה אין יכול לסבול קול הפטיש וקול הרחיים אפילו החזיק צריך להרחיק כמ"ש בסימן קנ"ה נח' ופשוט הוא עכ"ל.

היוצא מדברי הב"ח אלו שאפילו המתירים ביותר קול רעש שעושה בתוך ביתו באופן פרטי ולכאורה משמע מדבריהם שזה היתר גמור ללא פיקוק ולשכנו אין שום היתר להתנגד כיון שזה דרך הדירורין של שכנים שבתוך ביתו יכול לעשות בעצמו ללא פיקוק, אבל הוסיף כדבר פשוט שאם זה באמת מפריע לשכן וידוע דהמערר זה אינו יכול לסבול אפילו החזיק בהיתר צריך להרחיק, וצריך להבין מהיכן כל כך פשוט דין זה להב"ח אלא ודאי שיש דירורין נורמלי בין שכנים, ויש חריגות שגם בזה מתרים לפעמים ללא אפשרות להתנגד אבל כפי ראות עיני הדין בנזק של רעש שזה לא מדרך העולם שזה ודאי מפריע לכל אדם וכ"ש לאדם חלש ודאי ובודאי שאף למתירים ביותר אין מקום להיתר זה כלל שהרי אין לך אדם אחד שיוכל לעמוד בנזק מהשעה 5 לפנות בוקר קול המשאיות וקול המובילים והטרקטורים בזמן פרוק הסחורה ולקיחתה במשך כל היום והלילה ואין במקום זה שום מנוחת הנפש לכל אדם וכ"ש לאדם מבוגר לכן אין שום מקום היתר לעשות לכתחילה עוולה זו ובודאי בית הדין ישים לב לדברים אלו שעומדים ברומו של עולם.

והוסיף בדרכי משה בדברי הטור בהיתר שמיעת קול הפטיש ואינו יכול לעכב עליו, כתב הריב"ש בתשובה סימן קצ"ו הא דאין יכול לומר איני יכול לישון מקול הפטיש הינו דווקא אדם בריא שאין הקול מזיק לו אבל אדם חלש יכול למחות וכבר כתבתי לעיל סימן קנ"ה האורך סעיף יב')

ודברי הדרכי משה הובאו שם בדרך אגב והלא מדוע כתב שם דברים אלו אלא מחמת חומרתם של דברי הריב"ש כתב שם את דבריו אפילו שאין להם קשר כלל לדין הנכתב שם שמדובר להתנגד מחמת נדנוד הכותל ואין שם דיון של רעש אבל דברי הריב"ש הם יסוד מוצק וחשוב בהלכות שכנים לכן הביאו הד"מ מספר פעמים וז"ל עיין תשובות הריב"ש סימן קצ"ו שהאריך בזה וכתב עוד שם על דבר הטענה שטוען מפני חולי אשתו שמזיק לה בראשה טענה גדולה היא כיון שאשה זו מוחזקת בחולה אין לך גירי דיליה גדולה מזו וכדאמר ר' יוסף הני לדידי כקוטרא ובית הכסא דמי, חזינן להדיא כמה החמיר הריב"ש דחולה שמזיק אפילו שנעשה הדבר בהיתר אבל הניזק חולה אין לך שום היתר בעולם להזיק בגירי דיליה ממש שאין דין על הניזק להרחיק עצמו אף לר' יוסי ונחשב מזיק בידים ודין זה הביא הדרכי משה אפילו על מה שהמשנה התירה כגון קול הפטיש והרחיים וק"ו בן בנו של ק"ו שדין זה יאמר במקום שאסרה המשנה ונפסק להלכה שקול הנכנסים והיוצאים הוי מזיק לדעת רוב הפוסקים ללא שום היתר כ"ש במקום חולי ודאי שדבר זה של רעש אסור בתכלית האיסור לכו"ע, ואף הב"ח נקט כך מדעת עצמו אף לא במקום חולי אלא הכא בידוע דמעורר זה אינו יכול לסבול קול הפטיש וקול הרחיים שזה נזק יותר קל לדעת כל הפוסקים מאשר חנות בחצר שאיכא נכנסים ויוצאים ויש כל יום רעש אחר א"כ אין שם היתר לעשות נזק זה לדעת כל הפוסקים במצב זה שכתבנו.

ונמשיך לעיין בדעת השו"ע והרמ"א בעניין זה סימן קנ"ו ס"ב וז"ל חנות שבחצר יכולים השכנים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולים לישון מקול הנכנסים והיוצאים מקור של השו"ע הוא מהרמב"ם שאוסר פתיחת חנות בחצר מפני הרעש, ובקול הפטיש ורחיים מתיר בהחזיק כבר וסברת החילוק כבר ביארנו להלן ודעת הרמ"א ויש אומרים דכל מה שעושה בחנותו ובביתו אפילו לכתחילה אינן יכולין למחות ובביאור דעת הרמ"א נבאר בהמשך והוסיף במה שכתב כבר דרכי משה בטור בדעת הריב"ש שדווקא בני אדם בריאים אבל אם הם חולים והקול מזיק להם יכולים למחות, והחל בזה להרחיב להסדיר את דעת הרמ"א שלכאורה דבריו סותרים את סתמא דמשנה שבחנות יכולין למחות מקול הנכנסים

והיוצאים דמשמע דקול ורעש הוה נזק אבל כבר הבאנו את דעת הרשב"א הרמב"ן שביארו את המשנה בדרך אחרת והרמ"א נקט כשיטתם והפלא שהבאר הגולה לא ציין מקור זה לדעת הרמ"א שכבר הובא במגיד משנה וכנראה הבין שזה סברת עצמו.

בצינונים ומקורות (בשו"ע החדש פרידמן) הביא כן מקורות אלו ויתכן שהרמ"א עצמו לא ראה דמיון מראשונים אלו לדבריו, אבל בביאור הגר"א כתב מקור לדברי הרמ"א מתוס' ב"ב כא' ע"ש ד"ה אחד וד"ה גרדי וד"ה כופין וכן כתב הגהות אשרי שם ה"ב ס' ו'.

והנראה לי שדברי הרמ"א מוסבים על דברי המחבר רק בעניין קול הפטיש והרחיים ולדעת המחבר רק בהחזיק לא יכול למחות ולדעת הרמ"א אינו יכול למחות אף לכתחילה כיון שזה נעשה על ידו בביתו אבל בעניין קול הנכנסים והרעש שנעשה מחמתם ודאי שדעת הרמ"א שאין שום היתר לעשות כדבר הזה שיבואו אחרים לתוך ביתו של השכן ויקימו קול רעש גדול של מכירות וקניות וקול הנכנסים לדעתו כדעת השו"ע והרמב"ם שיכול למחות בכל מקרה ואף אפשר לדייק מלשונות שכוונתו לקול הפטיש והרחיים שכתב להדיא כל מה שעושה הוא עצמו ומה שהזכיר בחנותו וכאילו משתמע שמדובר על מקרה של חנות שבחצר (ויש שטעו כן) אבל וודאי אין כוונתו אלא למה שהזכיר השו"ע בקול הפטיש והרחיים הזכיר לשון חנות ועל זה מתייחס רבינו הרמ"א אבל ברעש שנעשה מאחרים ודאי שאין חזקה בזה כלל ונחשב מזיק אפילו בנכנסים קצת יותר מגרדי (שכתב תוס' ד"ה מגרדי ב"ב כא) אבל וודאי בנכנסים רבים ויש רעש גדול אין חולק שאין שום היתר כמו שכתב הידרכי משה עצמו קנו' א' משמע דאם אין בזה רבוי נכנסים ויוצאים אינם יכולים למחות אבל ברבים נכנסים ודאי מוחה.

ולדעת הרמב"ם אפילו מקצת רעש מאחרים יכול למחות ולדעת הרשב"א הרמב"ן ותוס' והמרדכי במקצת אין יכול למחות אבל ברבים ודאי כ"ע סברי דיכול למחות ועיין בדרכי משה שם א"כ בחנות שבחצר ויש קול הנכנסים ויוצאים וגורמים רעש וגם מרבים הדרך וזה גם מפריע למנוחת הנפש ומחמת זה גם יש הפרעה בשינה ודאי שגם הרמ"א לא

התיר זאת שיוכלו השכנים לסבול בבנין מחמת אחרים שנכנסים לרשותם או שרואים את זה דרך חלון ביתם את קול הרעש ודאי שיכולים למחות כפי שכתב הסמ"ע שהטעם שכיון שמכה בפטיש בביתו או בחנותו אין השכנים יכולים לעכב על מה שאדם עושה בביתו משא"כ דינים הראשונים שהנכנסים והיוצאים והקול מהם (בפתיחת חנות) הוא במקום המשותף לכולם משום הכי יכולים למחות בידו.

והוסיף עוד בנתיבות המשפט דדוקא בנכנסים ויוצאים שבכל יום ויום איכא נכנסים ויוצאים אחרים לא מהני חזקה נגדם דדמי לקוטרא דיכול לומר סבור הייתי שאני יכול לקבל ועכשיו איני יכול לקבל (כיון שזה קול המשתנה ומתגבר ובכל יום יש רעש מסוג שונה) משא"כ קול הפטיש אחד הוא מהני חזקה עכ"ל הנתיבות.

ונוסיף מה שכתב באבן האזל וז"ל וכיון שתמיד יגרום ע"י חנותו שירבו הנכנסים ויוצאים ויהיה לו תמיד היזק קבוע אמרינן בחזקה שאינו מוחל על היזק קבוע משא"כ מקול הפטיש באים הרשו לו לעשות אומן אין כאן שם היזק כלל וכו' חזינן להביא שחילוק זה אפשר לומר גם בדעת הרמ"א ובוודאי שקול הפטיש אינו רצוף כל הזמן שדופק בלי הפסקה לכן זה יותר קל אבל בחנות מרכזית שזה רעש ללא הפסקה כלל ולא רק מקונה אחד אלא מאות קונים ביום ודאי שגם דעת הרמ"א בכל האפשרויות יש לאסור לעשות כדבר הזה ולכן גם בדעת המחבר בקול הנכנסים לא מועיל חזקה כיון שזה נזק גדול דדמיא לקוטרא ובית הכסא אין בו חזקה וכל שכן הרוצה לכתחילה לפתוח ולהזיק בידיים ובגירא דילה ודאי שיש לאסור עליו לדעת כולם.

ובפרט שבעל הדירה התחתונה מכיר היטב כמה רעש מפריע לדיורין הרגילים שהיה מבקש שלא ידרסו ברגלים בקול ולא יזיזו כסאות ומיטות וחפצים בבית בגלל שמפריע לו למנוחת הנפש אפילו במשך היום הרגיל ועל זה כבר כתב החזו"א אבל אם הרעש נעשה כתוצאה משימוש רגיל ומקובל וסביר בדירה והנצרך לניהול החיים הסדירים בבית בכהאי גוונא אין החולה יכול לעכב ולטעון כלפיו להפסיק שימוש זה דכיון שזה חלק מתרבות הדיור וניהול אורח החיים הרי פשוט שאין החולה יכול לגרש

את האדם מדירתו בעצם מגוריו בדירה ועשית שימושים סבירים בזה גורם הרעש והיה שסתם בני אדם אין יכולים לעכב את התינוקות צווחים בשעת השינה וכאן הדייר למטה היה מתלונן אף על רעש רגיל במשך היום כיון שצריך להכין שיעור, כנראה הדין שעל דעת כן ישתתפו בדיוורין בבנין זה שלא יהיה שום רעש במקום שיכול להפריע אפילו במשך היום הרגיל וכאן הלך ומכר ביתו על דעת שלא יוכלו כלל לגור בו א"כ נעשה כאן דבר פשיעה שאין לו מחילה בדבר שנכשל בו עצמו בקול הרעש הרגיל והיה מקפיד על זה תמיד, לגרום נזק לאחר בדבר הזה לא יתכן שבית דין ימחול ויוותר על דבר זה אפילו אם יצטרכו לבטל המכירה בגלל דבר זה כפי שמבואר כבר דין זה בטור ושו"ע וכן מעכבין עליו שלא למכור ביתו או שלא להשכירו לאחד מאילו אפילו שאינו מוצא להשכירו בכדי שישכור אותו זה ואפילו אם כל בני החצר הסכימו לעשות כן חוץ מאחד שלא הסכים עמהם הוא מעכב עליהם וממשיך הטור לאחר שהקדים דברים אלו וכן אם ביקש אחד מבני החצר לפתוח חנות בחצר יכולין לעכב עליו עכ"ל הטור וכ"כ המחבר בסימן קנ"ו אבל הרמ"א פליג וסובר שלמכור מותר כן וזה בנוי ע"ד המרדכי בדוקא לא ישכרנו אבל למכור ושרי והוסיף בפרישה שמותר למכור רק כשאינו מוצא למכרו לאחר באותן דמים ועיין בפתחי חושן נזיקין הערה ע"א שכתב דאם פירש בפירוש בשעת המכירה דלקחו לצורך אומנותו יכולין לעכב אף למכרו וע"ש א"כ כאן שהמוכר ידע ומרגיש את גודל הנזק שעומד לקראתו כאן ומכר על מנת להזיק א"כ ודאי שאין כאן כלל מכירה ע"פ דין ועוד ניתן להוסיף כאן את טעות דינא דבר מצרא שיש חיוב גמור על המוכר שהודיע קודם המכירה לשכן שאולי הוא רוצה לקנותו והוכיחו הפוסקים מדינא דרוניא שיש שייכות וחלק לשכן בחלקו של השני המוכר וזכות לבטל המכירה מטענה של דר מדירא וזה שדיבר כל הזמן שאינו חושב לעזוב ולמכור לאחר וביום אחד נעלם מביתו והתברר שמכרו לאחר בלי להודיע לשכן שזה עומד למכרו יכול השכן לטעון שרצה בעצמו לקנותו ולמכור ביתו מדינא דבר מצרא וצריך עיון בזה ועל דעת בית דין לברר דין זה ובוודאי שמסברא כל מי שקרוב לבית הנמכר יש לו דין בר מצרא.

ובעצם דין ריבוי הנכנסים שלדעת כל הפוסקים הוה נזק וכאן יש מקום

לדון אם יש כניסה אחרת לחצר ויחשב לכאורה שאין נזק של נכנסים ויוצאים אם נסבור שמחצר אחרת אין את החיסרון של רעש א"כ לכאורה נראה מקום להתיר אבל כבר מבואר בפוסקים ובראשונים שהחיסרון של נכנסים ויוצאים יש בו גם משום נזק של היזק ראייה ואף שבחצר רגילה אין נזק זה קיים בחדר מדרגות אין את הנזק של ראייה אבל ודאי במקרה זה שהחצר להיכנס לבנין למטה עובר גם דרך מרפסת ודלתות וחלונות של הדייר העליון המתלונן כאן יש ודאי היזק ראייה מריבוי הנכנסים ממול הבית הפתוח וכן יש בו גם בכניסה לבנין זכות לעשות שם מרפסת לשימוש בית זה א"כ וודאי שיש כאן היזק ראייה גמור על ידי ריבוי הנכנסים והיוצאים.

יש כאן עוד עניין גדול אפילו שבאמת מדובר בכניסה אחרת אבל היות ובכניסה זו יש לי גם זכות להיכנס בו באופן כללי וגם יש לי זכות להשתמש בו להניח את הזבל בכניסה לחצר וכן יש לי בחצר זה זכות להעמיד את בלוני הגז ומפעם בפעם אני נכנס שם לסדר את הגז הרי זה מצד שיש לי גם בכניסה זו זכות להיכנס שם וכן יש בו חצר של ההסקה למטה ששייך מחמת ההסקה והארובה לכל השכנים א"כ לא בטל ממני הזכות להיכנס שם וכבר כתב בתשובות דברי רננה שכל שיש לו זכות לעבור בחצר יש לו זכות טענה של ריבוי הדרך אף בכניסה אחרת וע"ש בדברי רננה (מוזמ"ב ח"ח) סימן לצ, וניתן עוד להוסיף שבמשך כל השנים היו משתמשים בעצי פרי שגדלים שם בחצר ובפרט הפרות שמגיעים עד הבית ואינו יכול לעוקרו וכן עדיין יש אפשרות להיכנס שם וא"כ ריבוי דרך מפריע לכניסה זו.

וכן יש להוסיף כאן את הנזק של עשן וריח רע כמבואר בפוסקים אם היה שכנו איסטניס ונתברר שאינו יכול לסבול אותו עשן וריח בכל אופן שהוא צריך להרחיקו והמקור, כמו שכתב הריב"ש לעניין קול הפטיש וכו"ל והו"ה בעשן וריח וכן מבואר בתשובות שארית יוסף וכן הוא בחזו"א סי"ב סקי"ב אלא שהתנה שזהו דווקא כשגם סתם בני אדם מצטערין בו קצת ועיין תשובות אגרות משה חו"מ ח"ב ס' יח שדן מה"ט לאסור עישון סיגריות בביהמ"ד כאשר מצוי שם מי שאינו יכול לסבול עשן הסיגריות מלמד בק"ו מהא דמבואר בגמ' דעובדא דרב יוסף דאמר אפיקו לי קרקור

מהכא מזה בצר צרור היום בזמנינו שצרכניות גם פותחות חנות ירקות במקום ובוודאי שיש שם ריח רע מפירות רקובים דמצד שהקונים שבאים לזמן קצר יכולין לסבול אבל אדם שנמצא שם הרבה זמן ודאי שאינו יכול לסבול דבר זה בשום אופן וזה מדובר באדם רגיל וכ"ש אם מדובר באדם חולה שצריך לשאוף אויר צח על פי הוראות הרופאים ודאי שדבר זה נחשב אצלו כנזק גדול כגירא דילה והמזיק צריך להרחיק עצמו וכ"ש אם עדיין לא התחיל כלל לעשות וודאי שבי"ד צריך לאסור עליו לעשות כדבר הזה.

בפתחי תשובה הביא את דעת החת"ם סופר חו"מ ס' צב ושאל ממחותנו בדין מוכרי יי"ש שהיו רגילים בעירו למכרו בבתים ויש לציין שבשאלה כתוב בפירוש שרק יחידים היו נכנסים שם ובא בטענה השכן שיש רעש מקול הנכנסים והיוצאים ודאי דלדעת הרמב"ם רעש ומנית שינה זה מזיק וכתב שם שאף במשך היום יש נזק אין לו מנוח מחמת בלבול הקול ואיכא ינוקא דגני ביממא ואיכא נמי קול הרועשים המשכימים למלאכתם ונכנסים לחנות וכדו' ובחת"ס מה שדן להתיר, א. מדובר בקצת אנשים ב. תמיד הטענה להרחיק בחנות שאפשר למכור בשוק אבל קול הרחיים עושה בביתו ומוכר בחוץ אבל דבר שרגילים למכור בבית כגון יי"ש וזה היה הדרך באותו מקום לא מצי שכיני למיפסקא חיותיה הדר הוי ליה האי חנות כמכה בפטיש דלדעת רוב הפוסקים א"א למחות, מזה שהדין החת"ס שנזק של נכנסים זה רעש אבל כל ההיתר זה שדרכו לעשותו בבית וא"כ אפשר לומר שעל דעת כן ישתתפו השכנים שזה דרך העולם אבל לפתוח צרכניה במקום דירה ולא להוסיף בדירתו גם מכירת יי"ש אלא להפוך לגמרי למקום רעש ולכלוך ודאי ובודאי שגם החת"ס לא היה מתיר ואף אוסר באיסור חמור לעשות נזק שרבים מאוד נכנסים ומפריעים ברעש שלדעת הח"ס נחשב נזק אבל פעמים זה בהיתר אבל רעש באיסור ודאי אליבא דכו"ע אין שום היתר לעשות כדבר הזה ויכול לדעת הרשב"ם שהובא בחת"ס לפתוח חנותו לצורך פרנסתו במקום שאין דיורי אנשים כמו שמצינו אבל מוכר כלים בתוך השוק והכוונה בזה במכירת הכלים יכול לעשות בתוך השוק ולכן מעכבין בני החצר בזה שלא לעשות חנות בתוך ביתו ואין להם אכזי הפסד קטן.

ועוד הוסיף שם הח"ס שדן לאיסור פתיחת החנות בביתו משום שמרגיל שם כניסת נכרים ויש לחוש שיגנבו ממון בני החצר והביא תשובות מהרם אלשיך ס' מו' שכתב בנידונינו דאין זו טענה דריבוי דרך שמענו אבל ריבוי גנבי לא שמענו דאחזוקי העובדים דלסטיותא לא מחזיקנין אך הח"ס סיים דבמוכר יי"ש איכא חשש או טובא ורוב מצוי שיבואו שם נכנסים בלתי מהוגנים וקרוב לוודאי שיכול למחות מה"ט ע"ש וא"כ דבנידון דידן אפילו שנחשבו כחצר אחרת ואין בו ריבוי דרך אבל ריבוי גנבא ודאי שייך לגנוב אותם האנשים דלא מעלי המספקים סחורה ורבים הגוים שעובדים באזור באים לקנות ופעמים נתלים דברים וכביסה שיוורד עד לחצר למטה ועוברים שם יכול לגנוב אותם הדברים וכבר היו מקרים אלו בביתנו וכ"ש שזה יהיה מקום של רבים יש לחשוש לזה.

הדינים העולים בדעת החת"ס כתב בספר דרכי חושן אפשר לפרט שכתב כאן שלשה נימוקים והיינו ראשית עצם הרעש שיוצר בלבול אפילו אינו מפריע לשינה ושנית שיש זמנים שמפריע לשינה והנה לשון החת"ס שכתב בלילה לאו דווקא ולא כתב בשינה לאו דווקא משמע דנשאר בהנחה שכל הנזק אבל הסברא נותנת שא"צ שינה אלא סגי בהפרעה רצינית למנוחה.

ויש בדעתי להביא ציטוטים ממרא דשמתא דחושן משפט בדורינו הספר פתחי חושן במספר מקומות בהלכות נזיקין פרק יג הלכה י"א אם השכן חולה וכו' וכן הגה' כד:

"אם השכן חולה והרעש מזיק לו צריך להרחיקו" - רמ"א שם סעיף טו (וכתב בנה"מ סימן קנו חידושים סק"ז שאפילו היה בריא ונחלה יכול למחות, דלא מהני בזה חזקה דומיא דקוטר, ועי' להלן). והוא מדברי הריב"ש סימן קצו בדין הכאת האורג, וכתב דמה שאמרו שאינו יכול למחות ולומר איני יכול לישון מקול הפטיש ומקול הריחיים, אפילו בחנות שבאותה חצר, וכ"ש בחצר אחרת (בערוה"ש כתב על דברי הרמ"א דהיינו דווקא כשמזיק לבעל החצר או לבני ביתו, אבל אם מזיק לאחד משכניו אינו יכול למחות בידו, שיכול לומר לו שישכור לו דירה אחרת, ע"כ. ונראה שלא ראה דברי הריב"ש שהוא מקור לדברי הרמ"א, דמשמע שאינו מחלק

לגבי חולה בין חצר זו לחצר אחרת, ואם כוונתו לחלק בין בעל החצר לדייר שוכר, גם זה לא מצאתי מנין לו לחלק בכך, שוב ראיתי בשו"ת דברי חיים ח"א חו"מ סימן יז שכתב בהא דאינו יכול לישון מחמת ריבוי דיורים, דהיינו דווקא שכן בחצר או במבוי, אבל מי שאינו שכנו אינו יכול למחות, עיי"ש, וצ"ע, היינו בסתם בני אדם בריאים, אבל בזה שמוחזק לחולה אין לך גירי גדול מזה, והו"ל כקוטרא וביהכ"ס שאם הוא מאניני דעת שקץ בהם שצריך להרחיק, כ"ש במה שמזיק בגופו מחמת שהוא חולה או חלוש המזג, והביא מדברי הרשב"א בההיא דרב יוסף דכל מי שנודע ומוחזק שאינו יכול לסבול אחד מן המזיקין שהנפש קצה בהן, אין לו חזקה כי הא דרב יוסף. ואע"פ שאר בני אדם אין מואסין בו כל כך, כיון שהוא מוחזק ונודע שאין דעתו סובלתו אין מחזיקין עליו בכך, ע"כ. ומשמע מדבריו דווקא כשמוחזק וידוע שמזיק לו, אבל סתם אדם אינו יכול לטעון שהרעש מזיק לו, מיהו יש להסתפק אם הוא דווקא כעין הא דרב יוסף דאנינא דעתיה שלעולם הדבר קשה לו, וה"נ בחולי ידוע שהרעש מזיק לו.

ופרק ט"ו הלכה ל'. וכן הגה' סד וכו': "אחד מבני החצר שרצה לעשות אומנות בביתו או חנות שדרך לבא לשם דרך החצר הרבה אנשים, יכולים שאר בני החצר לעכב עליו, מפני שמרבה נכנסים ויוצאים, וכ"ש שאינו רשאי לעשות מלאכה בחצר עצמו. ואפילו חזקה אינה מועילה בריבוי נכנסים ויוצאים. - בשו"ע סימן קנו סעיף א נחלקו המחבר והרמ"א, שלדעת המחבר ה"ה במבוי שאינו מפולש יכולים למחות, והרמ"א כתב בשם יש אומרים שבמבוי אינם יכולים למחות, ובמבוי מפולש לכו"ע אינם יכולים למחות, שבלא"ה בוקעים בו רבים.

בד"מ סק"א מדייק שאם אין שם ריבוי אנשים אינם יכולים לעכב. ומלשון הרמב"ם מדייק דלא ס"ל לחלק. ואע"ג דלעיל גבי אחד מבני החצר שרוצה להוסיף דיורים, משמע שבכל ריבוי דיורים יכולים לעכב, אפשר לחלק דשאני ריבוי דיורים בבית שהם קבועים שם, משא"כ בנכנסים ויוצאים מהשוק. ובעין מה שחילק הסמ"ע בסימן קנד סק"ז. ואף למ"ש הטור בשם הרמ"ה יש להוכיח דווקא בריבוי נכנסים ויוצאים יש קפידא, שכתב לחלק בהך דאומנות שאין קצבה לנכנסים ויוצאים, ומשמע שאם ידוע שאין ריבוי נכנסים ויוצאים אינו יכול לעכב.

שו"ע סימן קנו סעיף א לעניין אומנות ובסעיף ב לעניין חנות. ומ"ש בסעיף א מפני שמרבה את הדרך ובסעיף ב כתב לעניין שמונעים השינה כבר כתבו הפוסקים דלאו דווקא אלא שסעיף א הוא לשון הברייתא וסעיף ב הוא לשון המשנה. ומ"מ גם מניעת שינה נזק הוא שיכולים לעכב, וכמ"ש בפרק יג.

כ"כ הב"י בכללן של דברים שבסוף החלק הראשון. ואפשר שאפילו מלאכה שאין בה רעש, שאין החצר עשוי למלאכה ומפריע לשאר בני החצר. ועי' פרק יג בדין מלאכה שיש בה רעש. וכתב בכסף הקדשים שאף אם יש שם חנות מכבר, יכולים לעכב, ואפילו בעל החנות עצמו, שיכול לומר שבחנותו יכול לסגור אימתי שירצה, ועוד שבחנותו מרוויח בצערו, אבל צער מאחרים אינו חייב לסבול.

שו"ע שם סעיף ב וסעיף ד, משום דדמי לקוטרא וביהכ"ס, וכמ"ש בפרק יג.

הדינים העולים

א. לדעת הרמב"ם והשו"ע כל רעש הנגרם לשכן אפילו מחצר אחרת אסור.

ב. אף לדעת הרמ"א בדרכי משה רעש מתמשך עד כדי אי מנוחת הנפש גם נאסר ועוד אפשר גם ללמוד ברמ"א שההיתר ברעש זה מתייחס לדין המחבר בקול הפטיש שאף בלא הוחזק אינו יכול למנוע אבל וודאי שבכנסים ויוצאים אסור בכל מקרה.

ג. ואף לראשונים המתירים רעש ואוסרים ריבוי הנכנסים יכול להתנגד אפילו אם זה בחצר אחרת במקרה שיש אפשרות למעבר להיכנס שם לצרכיו (דברי רננה).

ד. וכן ריבוי הנכנסים במקרה שיש היזק ראייה באפשרות השכן להתנגד.

- ה. במקום חולי יש אפשרות להתנגד לדעת כל הפוסקים ברעש ביום וחוסר מנוחה ובפרט שמצורף מסמכים רפואיים.
- ו. וכן אם יש ריח רע מחמת הירקות והפרות הנמכרים שם יכול איסטניס להתנגד.
- ז. נזקי רעש וריח נחשב גירי דילה ואף לר"י על המזיק להרחיק את עצמו וכ"ש שיכולים למנוע ממנו לכתחילה לעשות דבר זה.
- ח. מכירת הבית נעשה שלא כדין כיון שידע המוכר שעומדים לעשות שם חנות ובפרט שהמוכר עצמו הקפיד כל ימיו אפילו על רעש רגיל.
- ט. איסור עשיית נזק על ידי שכן חוץ ממה שנובע מדין שכנים יש בו גם חיוב שנשתפו ביחד לגור על דעת שיהיה כדרך הדיורין הרגילים על פי הרגילות לבית, ולא לעשות בו חנות ורעש וריח.
- י. תשובת החת"ס מדברת בקצת אנשים ורצה למכור דבר שרגילין למכור בבית אבל בריבוי אנשים ובפרט אנשי דלא מעלי הן מהסוחרים והקונים פועלים גויים ודאי שנאסר ע"פ הח"ס לדעת כל הפוסקים ללא חילוק בין הרמ"א למחבר.

לאחר נימוקים אלו אין מקום לפקפק ולהתיר לפתוח חנות מרכזית בתוך בנין מגורים ובזה להזיק לדיירים הרגילים שרוצים מנוחת הנפש בביתם וכ"ש במקום שיש חולים ודאי שזה נזק ישיר ובדעת בית הדין לאסור מיד לעשות כדבר הזה וילך להקים פרנסתו בהיתר במקום העומד לכך ויראה ברכה והצלחה במעשה ידיו ויקדש שם שמים על ידו ויראו כולם שמשאו ומתנו בנחת עם הבריות. מחמת קוצר הזמן לא היה באפשרותי תוך ימים ספורים עוד להרחיב.